
Концепції

Юрій ГОШКО

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІJurij HOSHKO. Investigation of Lemkivshchyna
at the Present-day Stage.

Лемки — одна з етнографічних груп українських горян, яка заселяє північну та південну частину західних Карпат. Значна кількість лемків у XVIII ст. емігрувала на територію Південної і Центральної Європи, де й досі, особливо на теренах недавньої Югославії, затрималося багато українських родин. Впродовж XIX та XX ст. чимало лемків емігрувало до США, Канади та інших країн. Після закінчення Другої світової війни лемки з північної частини своєї етнографічної території були насильно депортовані.

Лемків та Лемківщину досліджувало чимало як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Проте можна констатувати, що сьогодні немає комплексного історико-етнографічного дослідження, яке б ретроспективно висвітлювало певну регіональну своєрідність господарського укладу життя, побуту, традиційну матеріальну та духовну культуру цієї етнографічної групи. Це питання ускладнювалось ще й тим, що до недавнього часу українські науковці навіть не мали доступу до цього матеріалу.

Складність дослідження Лемківщини полягає в тому, що основна територія розселення цієї групи знаходиться поза межами України, а це вимагає значних коштів для організації експедицій. Існують й немалі труднощі щодо координації зусиль вчених, що спеціалізуються в цій науковій галузі, оскільки деякі з них працюють за кордоном.

Дослідження, до якого приступив великий авторський колектив, згідно з планом-проспектом буде складатись з трьох томів. Перший том — “Лемківщина. Матеріальна культура”, другий том — “Лемківщина. Духовна культура” і третій том — “Лемки в діаспорі”. Наприкінці 1991 р. цей план-проспект обговорювався на Вченій раді тоді ще Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського АН України. До обміну думок було запрошено Голову Світової федерації лемків І.Гвозду, Голову Об'єднання лемків Канади І. Маслея, від українців-русинів Пряшівщини М. Мушинку, а також представників лемківської ор-

ганізації Польщі та керівництва Львівської обласної організації лемків.

Розмова дала змогу узгодити методологічні засади майбутньої колективної праці і стала корисною у постановці спільних наукових завдань. У зв'язку з тим, що багато дослідників, особливо польських, заперечують автохтонність лемків на їх території, в даній праці слід особливо ретельно використовувати архівні, документальні дані з тим, щоб засвідчити глибинні історичні корені лемків. Генетичні джерела — один з найважливіших і найвідповідальніших наукових аргументів вчених, що працюють над вирішенням даної проблеми. Врахування цього сприятиме і подоланню особливо гострої проблеми політичного русинства, ідею якого, як відомо, підтримують деякі польські та словацькі урядові організації, намагаючись з допомогою так званого русинства зденационалізувати українське населення.

На цій же Вченій раді у Львові була затверджена редколегія, до якої, зокрема, запрошено представників лемківської діаспори. Одночасно було прийняте рішення, що перший і другий томи будуть виконуватись науковцями зі Львова, філософського факультету Кошицького університету ім. П.М. Шафарика в Пряшеві та Музею українсько-русинської культури у Свиднику (кожна дослідницька проблема виконується двома авторами). Щодо третього тому — “Лемки в діаспорі”, то його виконавцями повинні бути представники лемківських організацій за межами України.

Колектив авторів, згідно з визначеними тематичними параметрами роботи, був дібраний протягом 1993 — 1994 рр. Для збору матеріалів було організовано дві експедиції науковців Інституту народознавства НАН України. Перша з них, 1993 р., відбулась на кошти Інституту, друга (1994 р.) була проведена завдяки допомозі Голови Об'єднання лемків Канади І. Оленича. Під час експедицій зібрано та опрацьовано значний фактичний матеріал.

Наприкінці 1994 р. переважна більшість розділів до двох томів написана, частина з них обговорена. Нові матеріали, які надходять до редколегії трьохтомника “Лемки і Лемківщина”, підтверджують, що дане дослідження значно розширить наукові знання про етнокультурну специфіку однієї з найколеритніших етнографічних груп українського народу.
